

Fragment *Het zusje van* van Carlie van Tongeren

LIV

Maandag 8.28 uur

‘Daar is ze.’

‘!"#, ze ís er gewoon!’

‘Dat is dus zijn zusje.’

‘...’

Bam! Als antwoord klap ik het deurtje van mijn kluisje dicht.

Vier paar meisjesogen kijken me aan, verschrikt en niet bepaald vriendelijk.

Wat ik tegen ze wil zeggen: ‘Ja, ik ben er. !"#, natuurlijk ben ik er. Want hé, weet je, ik heb gewoon leerplicht, hoor.’

Wat ik tegen ze zeg: niks.

Ik ben te druk met op mijn lip bijten om te voorkomen dat ik ga huilen.

En ik wil zeker niet falen vóór het eerste uur.

Als de meisjes weg zijn, valt mijn oog op Zoës kluisje. Op precies dezelfde hoogte als het mijne, met maar één rij tussen ons in. Ik kijk naar het beige rechthoekige deurtje, waarnaar ik al zo vaak heb gekeken. Het is alsof haar rechterhand met die opvallende blauwgroene ring ieder moment de sleutel kan omdraaien.

Maar dat kan niet.

En dat weet de jongen die een van de kluisjes tussen ons in heeft en die me nu een vuile blik toewerpt, ook.

‘Hé! Had nou even gewacht, dan was ik samen met je naar binnen gelopen.’

Nadia steekt haar arm door de mijne en pakt mijn hand stevig vast.

Ze hijgt in mijn gezicht, maar ik ben dolblij dat ze er is. Vluchtig kijk ik de aula door, maar mijn andere vriendinnen zijn nog nergens te bekennen.

‘Als ik op jou moet wachten, ben ik altijd te laat,’ zeg ik. Ik knipoog, maar de rest van mijn gezicht lacht niet mee.

Op een gewone maandag zou Nadia nu heel droog ‘haha’ zeggen en zelf een veel betere grap maken. Maar nu zegt ze, met een intens meelevende blik: ‘Je hoeft nu echt geen grapjes te maken, hoor. Dit is... moeilijk.’ Ze wappert met haar hand. ‘Sorry, stom woord. Ik kan geen goed woord vinden. En dat voor iemand die schrijfster wil worden. Stom, hè?’ Ze laat haar hand weer langs haar zij bungelen.

Ik pers mijn lippen op elkaar en probeer te glimlachen. Het ziet er vast niet uit, maar dat geeft niet. Alles is nu beter dan huilen. ‘Je bent niet stom.

En je wordt geen schrijfster, dat bèn je al. *Live your dreams*, en zo.’

‘Oké,’ glimlacht Nadia. ‘Zullen we naar...’

'O, wacht. Daar loopt Emma. Em!' roep ik om haar aandacht te trekken. Emma houdt haar pas in. Haar steile blonde haren geven bijna licht onder de koepel, precies in het midden van de aula. Er kijken mensen haar kant op, mijn kant op. Ik zie dat Emma het ook opmerkt. Zonder te zwaaien loopt ze door naar trappenhuis Blauw, waarvan iedereen weet dat er altijd een vieze rioollucht hangt.

Het duurt even voordat ik vraag: 'Waarom liep ze nou door?'

'O, ze zag je vast niet.'

Nadia is de slechtste leugenaar die er bestaat, maar ik laat het erbij. We zien Emma zo boven wel, want we zitten in dezelfde klas. Alleen zijn Emma en Jeressa geen echte vriendinnen van Nadia en wel van mij. Dat klinkt ingewikkeld, maar dat is het niet. Het werkt prima voor iedereen.

'Nou kom op, anders komen we nog te laat door jóú,' zegt Nadia terwijl ze me meetrekt naar trappenhuis Rood. 'Hoe gaat het nu met Alex?'

'Iets beter. Hopelijk mag hij vandaag van de ic af. Maar hij moet nog wel even in het ziekenhuis blijven.'

'Ja, dat zal best na zo'n klap.'

Ik knik instemmend.

'En hoe gaat het met je ouders?'

'Tja,' zeg ik terwijl ik nadenk. Ik heb mijn vader nog nooit zo veel zien huilen en mijn moeder nog nooit zo veel zien regelen. Maar of dat betekent dat het goed of slecht met ze gaat? Na negen traptreden antwoord ik: 'Zij hebben ook een klap gehad. Maar dan anders.'

Vanaf het moment dat we het trappenhuis uit komen, kan ik niet meer nadenken. Het is alsof mijn haren onderweg veranderd zijn in een gigantische roze suikerspin of juist allemaal zijn uitgevallen. Alsof ik een clownspak aan heb getrokken of juist al mijn kleren uit heb getrokken. Zó kijken mijn schoolgenoten naar me. Allemaal.

Het zweet breekt me uit. Voor de deur van het lokaal van Stevens, onze lerares Engels en mentor, trek ik aan Nadia's arm. 'Is het niet raar dat ik hier ben? Iedereen kijkt naar me!'

Nadia knikt en schudt dan haar hoofd. 'Ja, het is raar. En nee, daar kun jij niets aan doen.' Ze schokschoudert. 'Anders had school je een aparte mail moeten sturen met wat jij vandaag moet doen. Toch?'

Ik knik en gesterkt door Nadia's woorden loop ik het lokaal in. Ik ben blij met mijn vaste tafeltje, omdat ik naast Nadia zit en ook omdat je bij iets vast even niet na hoeft te denken. Emma zit op de rij voor ons en Jeressa zit helemaal aan de andere kant van het lokaal – verplicht, omdat ze in de eerste week al te veel kletsten.

'Hé, Em.' Ik tik op haar schouder. Even is het alsof Emma's lichaam bevriest. Maar dan zie ik haar schouders weer zakken en volgens mij mompelt ze iets. Waarom draait ze zich niet even om, zodat we kunnen praten? 'Jongens en meisjes,' zegt mevrouw Stevens als iedereen is binnengedruppeld. Ze laat haar billen tegen het bureau leunen en kijkt ernstiger

dan anders. En ze praat Nederlands, valt me ineens op. 'Vandaag is jullie rooster aangepast en hebben jullie een blokkur les van mij. Of nou, niet echt les, geen Engels, maar...' Ze slikt. 'Jullie hebben vast allemaal gehoord van het vreselijke ongeluk, waarbij Zoë Pinkers uit klas VM2A is overleden. Alle mentoren besteden daar nu aandacht aan, want zo'n ernstig ongeluk van iemand die je kent of die dicht bij je staat, kan veel verdriet of vragen oproepen. Aansluitend is er een herdenkingsbijeenkomst in de aula voor alle leerlingen en docenten.'

'En daarna?' vraagt Kobe.

'Na de grote pauze volgt iedereen weer zijn of haar normale rooster.'

'Oké, dus wat: dan is het klaar met verdriet hebben en gaat het leven weer gewoon door?' zegt Emma. Haar stem klinkt zo scherp dat ik even geen lucht krijg. En ik voelde me al zo benauwd. 'Want ik ga dus écht niet ineens vrolijk Franse woordjes zitten leren als we net Zoë hebben herdacht. Ik zat wel bij haar in het voetbalteam, hè. We hadden donderdag...'

Emma breekt. Ze moet ineens zo hard huilen dat ze niet meer verder kan praten. Jeressa staat op om haar te troosten en Stevens komt aanlopen met een tissue doos. Er beginnen nog meer klasgenoten te snikken.

'Donderdag zou er een scout komen kijken op training,' vertelt Emma verder nadat ze haar neus heeft gesnoten. Ze klinkt iets rustiger. 'We hadden speciaal voor Zoë een T-shirt laten bedrukken, omdat zij de sterspeler is van ons team en we heel erg hoopten dat ze ontdekt zou worden. En nu ligt dat T-shirt bij mij thuis en...'

Emma barst weer in huilen uit.

Ik zit zo dichtbij dat ik haar makkelijk zou kunnen aanraken of troosten, net als Jeressa en Stevens. Maar ik ben compleet bevroren door Emma's tranen.

Ik weet dat Emma Zoë beter kende dan ik. Ze zit sinds kort op voetbal, bij Zoë en Katja in het team. Maar ik had helemaal niet door dat ze echt vriendinnen aan het worden waren. Emma kent mij al veel langer. Wij zijn al vriendinnen sinds de basisschool. Of betekent dat niets?

'En Emma,' zegt Stevens als ze weer voor de klas staat, 'om nog even terug te komen op wat je daarvoor zei: of het na de pauze klaar is met verdriet hebben. Absoluut niet. Maar verdriet hebben – en zeker rouwen – is een lang proces. Dat doe je niet in één keer achter elkaar, maar steeds een stukje, tussen alle andere dingen door. Jullie mogen altijd even...'

Ik probeer te luisteren naar mijn mentor, maar er zijn te veel dingen die me afleiden. Mijn ingewanden bijvoorbeeld, die voelen alsof ze de weg kwijt zijn in mijn lichaam. En die hevige, aanhoudende benauwdheid.

Maar het meest word ik afgeleid door hoofden: mijn eigen hoofd dat zich continu afvraagt wanneer ze over Alex zullen beginnen en de hoofden van mijn klasgenoten die steeds (zogenaamd stiekem) mijn kant opdraaien.

Ik ben opgehouden met tellen, want voor iedere klasgenoot die wegkijkt,

krijg ik wel weer een andere blik terug.

Ik kijk omlaag. Het lichtbruine linoleum is superlelijk, maar kijkt in ieder geval niet terug. Had ik maar wél een aparte mail van school gekregen: *'Beste Liv, wegens omstandigheden ben jij maandag vrij. Dat is niet omdat je straf hebt, maar omdat het voor iedereen nu het beste is, en vooral voor jou. Groetjes van de rector.'* Zoiets, en dan in stijvere taal. Ik hoor flarden: stiltelokaal, condoleanceregister tekenen, verlengde openingstijden van de zorgcoördinator, Stevens' deur die altijd openstaat.

Tot nog toe verloopt het blokuur rustig en respectvol. Het is vooral Stevens die aan het woord is – met zweetplekken onder haar oksels en rode wangen alsof ze net van de atletiekbaan komt, maar ze doet haar best. De rest van de klas huilt of is verrassend stil. Sommige klasgenoten vertellen een mooie herinnering aan Zoë. Mijn benauwde gevoel verdwijnt wat naar de achtergrond en ik leg mijn hand, die ik onbewust de hele tijd tot vuist heb gebald, plat op tafel. Mijn andere hand heeft Nadia sinds de bel vast, klam en wel.

'Wil iemand anders nog iets zeggen?' vraagt Stevens dan.

'Ja, ik,' zegt Micha. 'Ik heb gelezen dat de gast die Zoë heeft aangereden dronken was.'

'Je bedoelt de broer van Liv,' zegt Roberto.

Au. Als een steek in mijn longen. Waardoor ik even helemaal geen lucht meer krijg. Het voelt alsof ik paars zie. Nu zijn écht alle blikken op me gericht. Nadia knijpt steviger in mijn hand.

'Nou, ik ben – ja, dat klinkt misschien gek – blij dat je dat benoemt, Roberto,' zegt Stevens. En dan voel ik dat ook mijn mentor me aankijkt.

'Want Liv, ik begrijp dat jij je in een... bijzondere positie bevindt en ik denk dat het belangrijk is om daar ook over te praten met elkaar.'

'Inderdaad,' zegt Nadia volmondig en ik zou haar wel willen zoenen.

'Vind je het goed als we het over je broer hebben?'

Het is een wonder, gezien die hele bevriestoestand, maar ik knik. Ik ben er klaar mee om hier te zitten en te doen alsof ik er niet ben, terwijl iedereen toch wel weet dat ik er ben. En Stevens kijkt vriendelijk naar me. Gewoon hetzelfde als naar iedereen en dat sterkt mijn vertrouwen.

'Vertel maar hoe jij je erbij voelt, als je wilt.'

'Eh, moe. Want ik heb nauwelijks geslapen sinds donderdag. En vreselijk,' zeg ik. Na een adempauze vertel ik vloeiender. Eigenlijk voelt het best fijn om erover te praten. 'Het is een... zwaar weekend geweest. Want Alex moest heel lang geopereerd worden, meer dan vijf uur, aan zijn lever. En daarna lag hij twee dagen in coma en toen hij zondagochtend wakker werd en me herkende, was ik zó blij.' Ik voel dat ik een glimlach om mijn mond heb. Maar als ik opkijk, zie ik dat niemand anders glimlacht, behalve Nadia.

'Blij? Jij bent blij dat Zoë dood is?' ketst Roberto terug.

‘Roberto, dat is niet wat Liv zei. Liv is blij dat haar broer het ongeluk heeft overleefd,’ is Stevens me voor.

Gelukkig, want ik weet niet wat ik moet zeggen. Ik kan niet eens iets zeggen, omdat ik te druk ben met genoeg lucht binnenkrijgen.

‘Dat is toch hetzelfde?’ mengt Saïda zich in de discussie.

‘Nee, dat is niet hetzelfde...’

‘Wel! Want op Instagram was Liv ook al “zo zo zo blij”,’ imiteert Saïda mijn story aanstellerig. ‘Ik vind het dus echt niet oké dat...’

‘Het is toch Alex’ schuld dat Zoë dood is?! Lees het nieuws maar!’ roept Roberto daar dwars doorheen.

‘Waar we het allemaal over eens kunnen zijn is dat het niet de schuld van Liv...’

Weer laat Roberto Stevens niet uitpraten. ‘Je gaat toch niet dronken achter het stuur zitten?’

Roberto kijkt me dreigend aan. Mijn hart bonst zo hevig dat ik bijna moet overgeven. Ademhalen. Blijven ademhalen.

‘Nou?!’

‘Alex kon er niks aan doen,’ zeg ik dan. Geen idee waarom. Want ik heb van Alex nog helemaal niks over het ongeluk gehoord.

Vanaf dat moment is er geen houden meer aan. Roberto gooit zijn tafel op de grond, Emma stormt huilend het lokaal uit gevolgd door Jeressa, ik krijg een schrift tegen mijn hoofd en later nog een trap tegen mijn hielen, Nadia probeert me met man en macht te verdedigen, Stevens schreeuwt maar Roberto, Kobe en Micha schreeuwen nog veel harder. Complete chaos. Het gaat nu meer over Alex en dat hij dronken was en dat ik blij ben, dan dat het over Zoë gaat en dat zij er niet meer is. Ieder klein dingetje dat over Alex wordt gezegd doet me pijn. Hij is mijn broer, maar in de ogen van iedereen op het Parel College is hij het monster dat Zoë om het leven heeft gebracht.

En het ergste is: ik zie hem nu ook een beetje door hun ogen. Eerst was ik alleen maar bezig met Alex en of hij het wel zou halen. Die angst was zo groot dat al het andere werd overschaduwd. Nu voel ik voor het eerst boosheid en twijfel, en daar schrik ik enorm van.

Belevingsopdrachten

Klik op onderstaande afbeelding/link om het bijbehorende filmpje te bekijken:

https://jongejury.nl/boeken/hetzusjevan_carlievantongeren

Opdracht 1

Liv, het zusje van Alex, moet weer naar school. Enkele dagen geleden heeft Alex een ongeluk veroorzaakt waarbij Zoë, een schoolgenoot van Liv, is overleden. Liv krijgt het op school zwaar te verduren. Wat is er precies aan de hand?

Je beantwoordt deze vraag door onderstaande stappen te volgen:

1. Beschrijf wat Liv ervaart op deze eerste dag op school na het ongeluk. Hoe reageren anderen op haar?
2. Wat is de grootste zorg van Liv? Markeer een zin in het fragment waaruit deze zorg blijkt. Wat is de grootste zorg van klasgenoten? Markeer een zin in het fragment waaruit deze zorg blijkt.
3. Vul in onderstaande tabel in welk beeld verschillende mensen hebben van Alex. Welke karaktereigenschappen heeft hij bijvoorbeeld of hoe gedraagt hij zich?

Liv ziet Alex op deze manier:	Klasgenoten zien Alex op deze manier:

4. Hoe denk jij over Alex op basis van dit fragment? Kijk je meer zoals Liv of meer zoals de klasgenoten naar hem?
5. Voer in tweetallen een gesprek over jullie antwoorden. Onderstaande vragen kunnen helpen bij het gesprek:
 - Denken jullie hetzelfde over Alex of juist niet?
 - Welke overeenkomsten zijn er?
 - Welke verschillen zijn er?
 - Hoe zijn die overeenkomsten en verschillen te verklaren?
6. Vind je de reacties van de klasgenoten uit het fragment terecht? Waarom wel of niet?
7. Stel dat je het op zou willen nemen voor Liv in de situatie uit het fragment. Wat had je dan tegen de boze klasgenoten kunnen zeggen? Wat had je over Alex kunnen zeggen?

Opdracht 2

Hieronder vind je vier kunstvormen waarin dezelfde thema's als in *Het zusje van* een belangrijke rol spelen, zoals *verdriet*, *rouw* of *afscheid*. Bekijk, beluister of lees de fragmenten.

Kunstvorm 1

[Miss Montreal - Door de wind | Beste Zangers 2020 - YouTube](#)

Kunstvorm 2

[Derek Otte Niet zonder U - YouTube](#)

Kunstvorm 3

Kunstvorm 4

[Maaïke Ouboter - Dat ik je mis - De Beste Singer-Songwriter aflevering 2 - YouTube](#)

Kunstvorm 5

1. Welk werk past volgens jou het beste bij het boek *Het zusje van*? Waarom?
2. Zoek nu een werk dat volgens jou nóg beter bij dit boek past en dat jou echt raakt. Leg uit waarom je voor dit werk hebt gekozen.
3. Werk in groepjes van vier. Laat elkaar zien, lezen of horen wat je hebt uitgekozen. Bespreek welk kunstwerk het beste past bij het boek en de meeste indruk maakt. Waar komt dat door?

Opdracht 3

In het boek zie je dat Liv worstelt met haar gevoelens. Je komt als lezer erg dichtbij; je leert haar goed kennen. Je ziet haar eigen verdriet, haar schaamte over het gedrag van Alex, haar boosheid, haar frustratie en onmacht in de omgang met klasgenoten en ooit zal ze ook haar broer weer onder ogen moeten kunnen komen.

Schrijf een troostende of ondersteunende brief aan Liv. Wat wil je haar vertellen? Welke adviezen zou je haar willen geven?